

FORMATIEF EVALUEREN: MAKKELIJKER GEZEGD DAN GEDAAN?

Karen Heij

Wat denkt u bij het woord 'toetsexpert'?

- A Hoe saai is dat? Hoe raak je in die wereld verzeild want het bestaat niet dat je daarvoor kiest.
- B Whow, wat een boeiend vak! Wat bijzonder om daar dag en dagelijks mee bezig te zijn.

Vragen

- Waar werk ik naartoe?
- Waarom wil ik dat?
- Wie is het uitgangspunt?
- Hoe ga ik vaststellen of ik het goed doe?
- Hoe ga ik mijn cursisten inzicht geven in hoe het met ze gaat?
- Hoe kan ik het beste vorderingen meten?
- Hoe kan ik dat eerlijk doen?

Kernbegrippen van toetsing

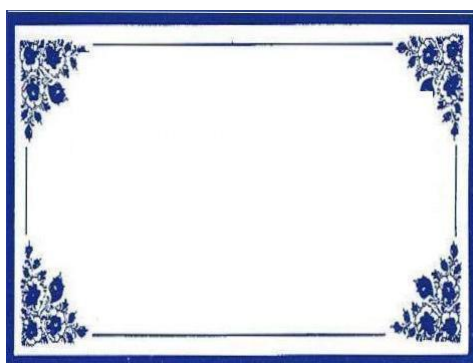
- Validiteit
- Betrouwbaarheid
- Transparantie

Motivatie en meten

Wat is voor u het doel van onderwijs?

Formatief versus summatief

- Meten om te groeien: blik vooruit

- Meten om de balans op te maken: blik terug

Toetsen en motiveren om te groeien

- Wat is uw ervaring met meten om te groeien?
- Wat werkt wel?
- Wat werkt niet?

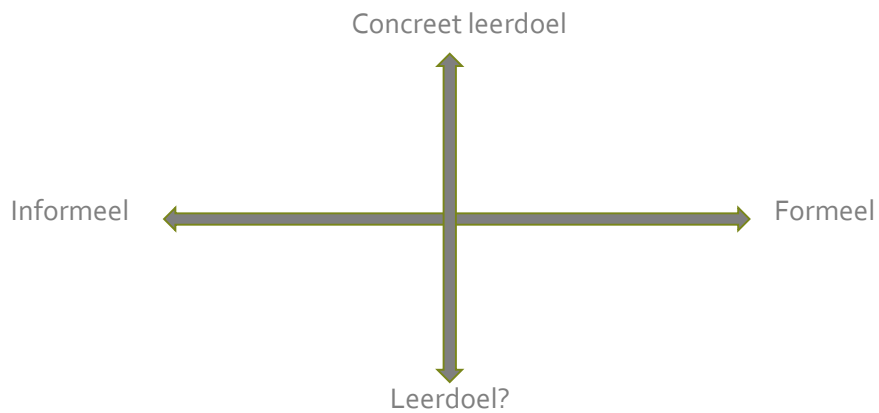
Meten gericht op effectieve feedback sluit aan op drie vragen:

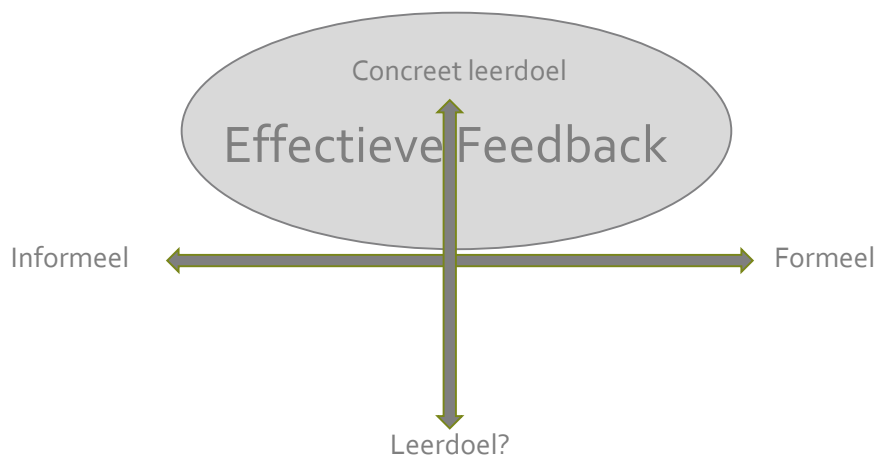
Metten

Informeel ←————→ Formeel

Meten en leerdoelen

Meten en effectieve feedback

Voordat we gaan meten ...

Soort taak/opdracht/toets	Kenmerken voor goede feedup	Kenmerken voor goede feedback	Kenmerken voor goede feedforward
Verdiepingsopdracht			
Werkstuk			
Essay schrijven			
Luistertoets			
Mondelinge presentatie			
Quiz			
Examen Nederlands			
.....			

Goede feedback en meten

- Meting moet aansluiten op waar de leerling op dat moment mee bezig is (op zijn fase van het leerproces)
- Meting moet aansluiten op concrete leerdoelen die voor de leerling bekend zijn (weten wat hij moet doen en weten wanneer het goed genoeg is)
- Na de meting moet er tijd zijn om met de feedback aan de slag te gaan (ruimte om te verbeteren)

NB Niet alles hoeft tegelijk of in één keer

Feedback moet
aanzetten tot denken;
niet tot emotie

(Dylan William)

Check

1. Is het erg als niet altijd alle leerlingen dezelfde toets krijgen?
 - Ja
 - Nee
2. Is het geven van cijfers nodig om groei inzichtelijk te maken?
 - Ja
 - Nee
3. Is uitgebreide feedback zinvol als de meting het einde is van een onderwijsblok?
 - Ja
 - Nee
4. Is het mogelijk dat bij een eindtoets het gemiddelde van een klas op een 9 ligt?
 - Ja
 - Nee

Formatief evalueren:

Presentatie Netty Sommeling, docent en projectleider gepersonaliseerd leren

DE **MARIËNDAEL**
ONDERWIJS
SPECIALISTEN

Docent en projectleider

Voortgezet Speciaal Onderwijs, Arnhem

jongeren met
lichamelijke beperking, autisme
en langdurig zieke leerlingen
leeftijd 12 tot 20 jaar

DE **MARIËNDAEL**
ONDERWIJS
SPECIALISTEN

HAVO, VMBO TL-KB-BB en een schakelklas

450 leerlingen

140 collega's

Van ... naar

WAAROM

**Een onderwijsconcept
Gepersonaliseerd Leren**

WAAROM

Kunskapsskolan

Kunskapsskolan

Zweeds onderwijsconcept (KED)
Nu ook in UK, USA, India

Strak concept
Doordachte bouwstenen in samenhang

Elke leerling is speciaal!

WAAROM

Onze eigen bouwstenen

de rol van de
docent
ruimte
leerportaal
strategieën
curriculum
klassenassistenten

Persoonlijk didactisch
coach
management
tijd
LVS

werkplan
resultaten
doelen
faciliteiten

WAAROM

Gepersonaliseerd leren volgens Mariëndael

..is een onderwijsconcept waarin de leerling de regisseur is van zijn leren, keuzes kan maken en de voortgang van zijn leerproces kan volgen en (bij)sturen.

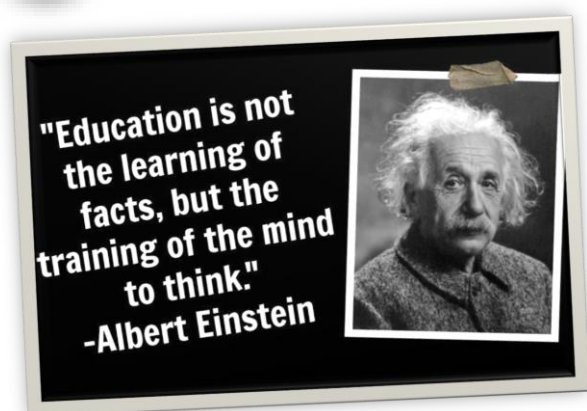

Hij wordt in dit proces structureel begeleid door zijn coach. De basis van het concept ligt in veertien bouwstenen. Deze bouwstenen staan met elkaar in verbinding, hebben invloed op elkaar en zijn voorwaardelijk voor het gepersonaliseerd leren op Mariëndael.

WAAROM

lerenden

Ons doel is niet om 'geslaagden' af te leveren, maar **lerenden**

WAAROM		
Differentiatie	Individualisatie	Personalisatie
De docent..	De docent...	De leerling..
Geeft instructie aan (sub)groepen.	Geeft instructie aan het individu	Drijft het eigen leren aan.
Past leerdoelen aan voor groepen leerlingen.	Past leerdoelen aan voor de individuele leerling.	Verbindt het leren met eigen interesses/talenten/passies/ambities.
Geeft instructies passend bij leervragen van (sub)groepen	Geeft instructies die passen bij leervragen van individuele leerling.	Bepaalt mede de manier van het leren.
Verantwoordelijk voor variëteit aan instructies voor (sub)groepen.	Verantwoordelijk voor instructie op basis van leervragen individu.	Is eigenaar van en verantwoordelijk voor het eigen leren.
Onderscheidt dezelfde leerdoelen voor verschillende (sub)groepen.	Onderscheidt dezelfde leerdoelen voor allen (m.u.v. leerlingen met één op één ondersteuning)	Bepaalt eigen leerdoelen en referentiekaders. Docent begeleidt.
Selecteert hulpmiddelen om (sub)groepen te ondersteunen.	Selecteert hulpmiddelen om de individuele leerling te ondersteunen.	Ontwikkelt vaardigheden om hulpmiddelen te selecteren en te gebruiken.
Ondersteunt (sub)groepen die afhankelijk zijn van steun docent.	Begrijpt dat het individu afhankelijk is van steun docent.	Bouwt netwerk van mensen om leren te begeleiden/te bekrachtigen.
Volgt het leren op basis van studiewijzer en klassenniveau.	Volgt het leren op basis van studiewijzer en klassenniveau.	Laat zien dat hij/zij de stof beheerst door het tonen van competenties.
Gebruikt gegevens + toetsing om onderwijs bij te sturen. Geeft feedback aan groepen en individu om leren te bevorderen.	Gebruikt gegevens + toetsing om voortgang individu te rapporteren en vervolgstappen te bepalen.	Ontwikkelt zich tot zelfsturend expert, houdt eigen voortgang bij en reflecteert op verwerving van kennis en vaardigheden.

Coachgesprekken

- Doelen
- Strategieën
- Planning-keuzes
- Reflectie

Op weg naar steeds meer regisseurschap bij de leerling

COACHINGSGESPREK
De vijf stappen in het coachingsgesprek

Het gesprek met jouw coach is bedoeld om jou te ondersteunen bij het leren. Het doorlopen van de onderstaande vijf stappen tijdens het gesprek helpt jou en de coach om het gesprek een duidelijke structuur te geven en om binnen de 15 minuten te blijven. Thuis of in stamgroep tijd bereid je stap 2 van het coachgesprek voor. Je formuleert voor jezelf alvast de antwoorden op de vragen bij stap 2.

5. Samenvatting
1. Is er gesproken over de dingen waarover ik wilde praten?
2. Welk cijfer geef ik dit gesprek?
3. Wat kunnen we volgende keer anders doen om het een hoger cijfer te laten zijn?

4. Strategieën voor de komende week
Hoe ga ik de komende week te werk om de doelen die we net besproken hebben te bereiken?
Waar ga ik leren, met wie, in wat voor soort ruimte?
We praten over de leervoorwaarden, ik schrijf deze strategieën meteen in mijn logboek

3. Vooruit kijken naar de komende week, een planning maken
Samen met mijn coach kijk ik naar doelen voor de volgende week (studiewijzers). Ik schrijf deze doelen meteen in mijn logboek.

2. Terug kijken op de afgelopen week
1. Per vak vertel ik of ik 'op schema' ben of niet
2. Als ik niet op schema ben, mijn doel voor een vak niet gehaald heb, vertel ik waardoor ik dat niet gehaald heb.
3. Samen met mijn coach zoek ik uit waardoor het bij het ene vak wel gelukt is en bij het andere vak niet om het doet te halen.
- Wat had of deed ik bij het ene vak en niet bij het andere vak?
- Wat heb ik nodig, wat moet ik doen om mijn doel een volgende week wel te halen?

1. Start van het gesprek
Zijn er zaken die het leren lastig gemaakt hebben die ik ergens anders of op een ander moment wil bespreken?

MARIËNDAEL
onderwijs
adviesbureau
Zaan, Rijn en IJL, land goud

Beeld: Wikimedia Commons - Na Binkhof - schiedjaar 2015 (2016)

 WAAROM

Coachgesprekken

- Doelen
- Strategieën
- Planning-keuzes
- Reflectie

Op weg naar steeds meer regisseurschap bij de leerling

Groep 1

Coachingsprofessionaliseringstraject Schooljaar 2015-2016

de rol

Training	Datum	Tijd	Samenstelling / invulling
Bijeenkomst 1	26 of 28 augustus	Ochtend of middag (3)	Introductie en begeleiding Christa de Graauw
Bijeenkomst 2	Plannen tussen 28-8 en 30-9	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 3	Woensdag 30 september	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 1 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 4	Plannen tussen 30-9 en 2-11	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 5	Maandag 2 november	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 1 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 6	Plannen tussen 2-11 en 30-11	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 7	Maandag 30 november	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 1 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 8	Plannen tussen 30-11 en 7-1	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 9	Donderdag 7 januari	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 1 o.l.v. Christa de Graauw
Zelfstudie	+/- 1 uur per week	totaal +/- 14 uur	Individueel (of tweetal of groepje, eigen voorkeur)
		Totaal studietijd	38 uur

Groep 2

Studie	Datum	Tijd	Samenstelling / invulling
Bijeenkomst 1	26 of 28 augustus	Ochtend of middag (3)	Introductie en begeleiding Christa de Graauw
Bijeenkomst 2	Plannen tussen 28-8 en 5-10	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 3	Maandag 5 oktober	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 2 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 4	Plannen tussen 5-10 en 4-11	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 5	Woensdag 4 november	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 2 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 6	Plannen tussen 4-11 en 2-12	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 7	Woensdag 2 december	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 2 o.l.v. Christa de Graauw
Bijeenkomst 8	Plannen tussen 2-12 en 11-1	15.30-17.00 uur (1,5)	Studiestamgroep
Bijeenkomst 9	Maandag 11 januari	15.30-20.00 uur (4)	Gehele groep 2 o.l.v. Christa de Graauw
Zelfstudie	+/- 1 uur per week	totaal +/- 14 uur	Individueel (of tweetal of groepje, eigen voorkeur)
		Totaal studietijd	38 uur

 WAAROM

Coachgesprekken

- Doelen
- Strategieën
- Planning-keuzes
- Reflectie

WAAROM

ruimte
tijd
faciliteiten

Persoonlijk
didactisch
coach
doelen
werkplan

de rol
van de
docent
strategieën

We hebben méér
informatie nodig!

WAAROM

WAAROM

een focus op
- toetsen om te leren -
formatief evalueren?

Informatie verzamelen

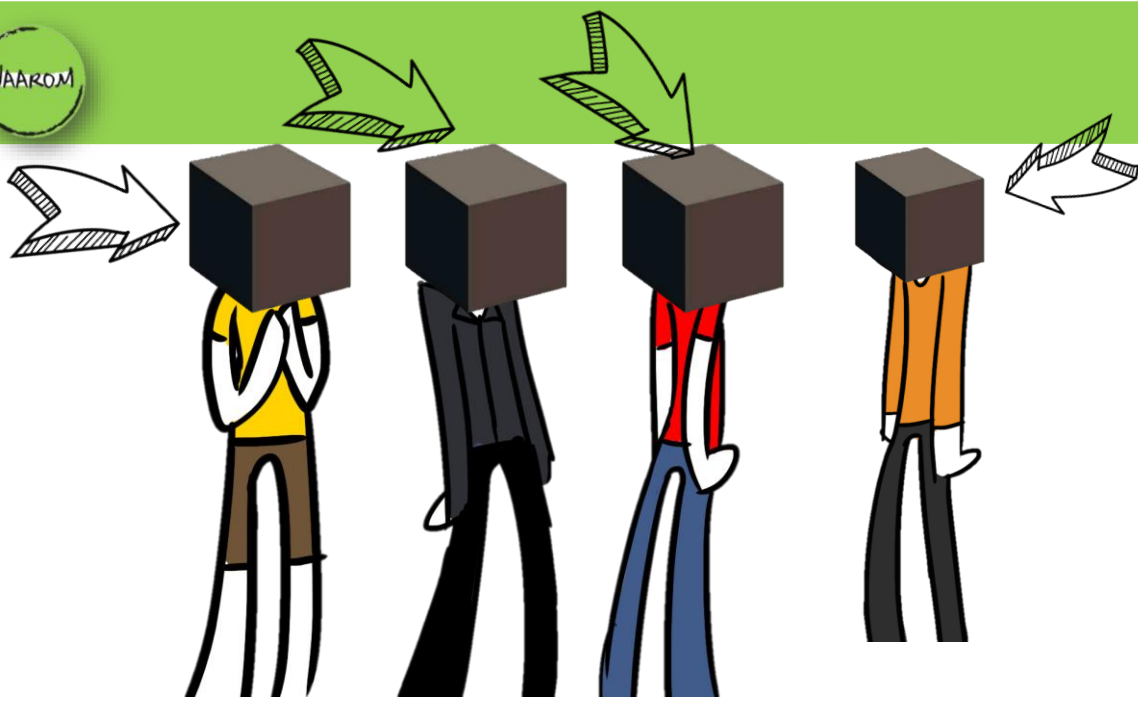

om 'het' beter te gaan doen en het gesprek over leren te kunnen voeren.

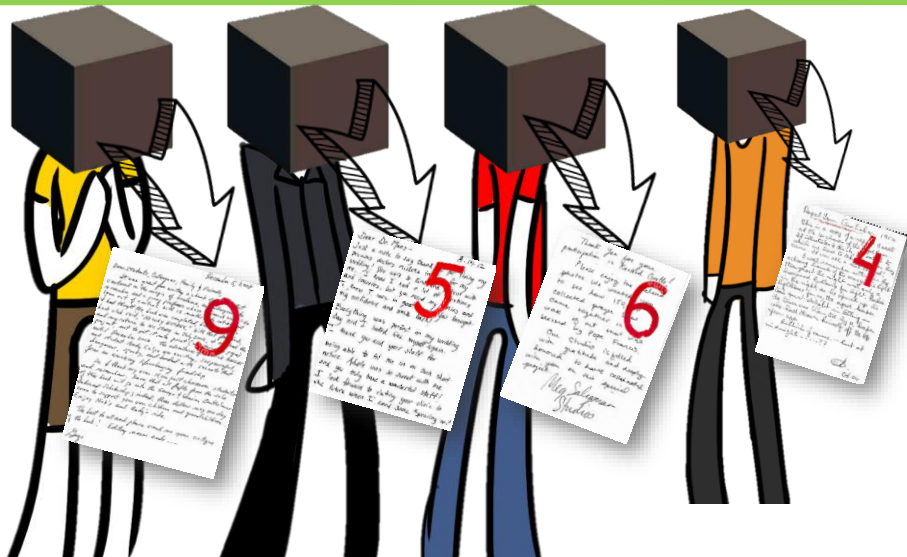
Toetsen om te leren

feedback feedback

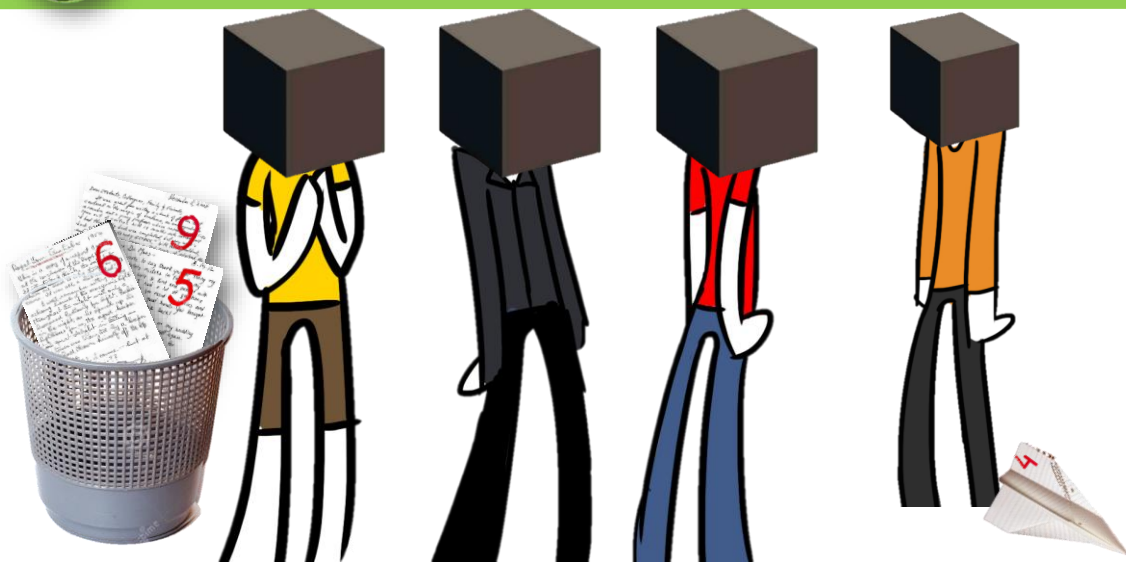
om beter beslissingen te kunnen nemen bij instructie, doceren en coaching

WAAROM

WAAROM

Het doorlopend proces van informatie verzamelen over de leerresultaten, over sterke en zwakke punten, waardoor de leerlingen en docenten inzicht in het leren krijgen. Leerlingen kunnen hun leren aan de hand daarvan bijsturen en docenten kunnen hun volgende lessen en begeleiding op maat voorbereiden

WAAROM

meer tijd...
ietsje peper
misschien...

Formatieve
evaluatie

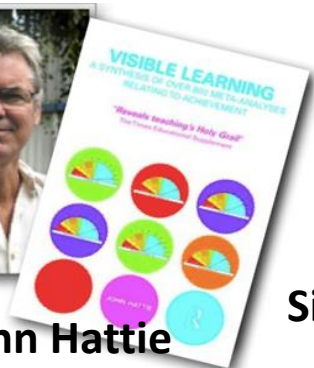
Summatieve
evaluatie

Prof. John Hattie

Visible learning

Prof. Dylan Wiliam
Siobhán Leahy
Prof. Paul Black

'Inside the black box'

Strategieën voor formatief evalueren

Dr. Dominique Sluismans

Toetsen met leerwaarde

onderwijstijd

toetstijd

Dominique Sluismans

Integratie van toetsen en leren

- Toetsen zijn startpunt van leren
- Toetsinformatie helpt bij het vormgeven van het onderwijs en leren
- Onderwijstijd en toetstijd zijn in een evenwicht in een continu leerproces
- Sterker nog: **toetsen = onderwijs = leren**

WAT

In welke vormen is er
op Mariëndael aandacht voor
- toetsen om te leren -
formatief evalueren?

Denken in(leer)doelen i.p.v.(leer)taken

Studiewijzers met leerdoelen en 'een veilige route'

Plan- ning	Af	Stof/toets	Leerdoelen	Data veilige route
		4.5 Het verteringsstelsel van de mens Leeswerk 4.5 Maakwerk 14	Je kunt de reis die een voedingsbrok door het verteringsstelsel van de mens maakt beschrijven en de organen die daarin een rol spelen.	Week 38 26/09 30/09
		4.6 De chemische vertering 4.7 Resorptie Leeswerk 4.6 en 4.7 Maakwerk 15,18,19	Je kunt vertellen welke invloeden peristaltiek, pH, enzymen, emulgatie hebben op de vertering. Je kunt de afbraak van eiwitten, vetten en koolhydraten door enzymen beschrijven en de plaats in het verteringsstelsel waar dit gebeurt. Je kunt de opname van voedingsstoffen via de darmwand beschrijven en de plaats waar de voedingsstoffen in de darm	Week 39 26/09 30/09

januari 2016 studiedag formatief evalueren

Feed (t) up

Feed (t) back

Feed (t) forward

	Waar werkt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	Hoe komt de leerling naar de gewenste situatie?
Docent	 Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	 Realiseren van effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs leveren voor leren	 Feedback geven gericht op verder leren
Mede-leerling	 Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	 Activeren van leerlingen als belangrijk informatiebronnen voor elkaar	
Leerling	 Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	 Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het leren	

Bron: Vijf strategieën voor formative assessment gebaseerd op William & Leahy, 2015 (SLO, 2015)

Beoordelingsformulier mondelinge examens BB/KB Nederlands

Een formatief te gebruiken rubric

	Waar wordt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	Waar komt de leerling naar de volgende stap?
Doen	Verhalen van verhalen die de leerling nu doet.	Relevante en effectieve activiteiten, die de leerling nu doet.	Relevante en effectieve activiteiten, die de leerling nu doet.
Mede-leerling	Mede-leerlingen die de leerling nu doet.	Acties van leerlingen die belangrijk zijn voor de leerling.	Acties van leerlingen die belangrijk zijn voor de leerling.
Leerling	Mede-leerlingen die de leerling nu doet.	Acties van leerlingen die belangrijk zijn voor de leerling.	Acties van leerlingen die belangrijk zijn voor de leerling.

Inzet van een (proces) dummy bij de cultu-vakken

een proceslokaal \leftrightarrow een lokaal proces

Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes

vooraf
De feed up

Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes

1^e inlevermoment

onvoldoende

WWW (feedback)
EBI (feedback)

Feedback geven gericht op verder leren

2^e inlevermoment

voldoende

Activeren van leerlingen als belangrijk informatiebronnen voor elkaar

....

nóg twee weken hebben....

Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het leren

	Waar werkt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	How bent de leerling naar de gewenste situatie?
Doelen	Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	Activeren van leerlingen als belangrijk informatiebronnen voor elkaar	Feedback geven gericht op verder leren
Middel-termijn	Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	Activeren van leerlingen als belangrijk informatiebronnen voor elkaar	Feedback geven gericht op verder leren
Leerling	Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het leren	Feedback geven gericht op verder leren

Het stellen van rijke vragen

Is 23 een priemgetal?

Een vergelijking

Waarom is 23 een priemgetal?

Is een vleermuis een zoogdier?

Een tegenstelling

Waarom is een vleermuis een zoogdier en een pinguïn niet?

Wat is de bedoeling van 'een stille tocht'?

Het woordje: zou

Wat zou de bedoeling van 'een stille tocht' kunnen zijn?

Als de docent vragen stelde was hij geïnteresseerd in het juiste antwoord, nu is hij geïnteresseerd in wat wij denken

	Waar wordt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	Wie komt de leerling naar de geleerde situatie?
Docent	Verhulden een leeractiviteit en laten de leerling zelf ontdekken.	Realiseren van effectieve leeractiviteit, welke de leerling zelf ontdekt.	Feedback geven gericht op verder leren.
Mede-leerling	Regelen en delen van leeractiviteit en ontdekken van kennis.	Aankomen van leerlingen als belangrijk leeractiviteitsmoment.	
Leerling	Regelen van leeractiviteit en ontdekken van kennis.	Aankomen van leerlingen is het stimuleren van eigenactiviteit van het leren.	

Exit tickets

	Waar wordt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	Wie komt de leerling naar de geleerde situatie?
Docent	Verhulden een leeractiviteit en laten de leerling zelf ontdekken.	Realiseren van effectieve leeractiviteit, welke de leerling zelf ontdekt.	Feedback geven gericht op verder leren.
Mede-leerling	Regelen en delen van leeractiviteit en ontdekken van kennis.	Aankomen van leerlingen als belangrijk leeractiviteitsmoment.	
Leerling	Regelen van leeractiviteit en ontdekken van kennis.	Aankomen van leerlingen is het stimuleren van eigenactiviteit van het leren.	

Altijd actief , ervaren, tijdens het leren

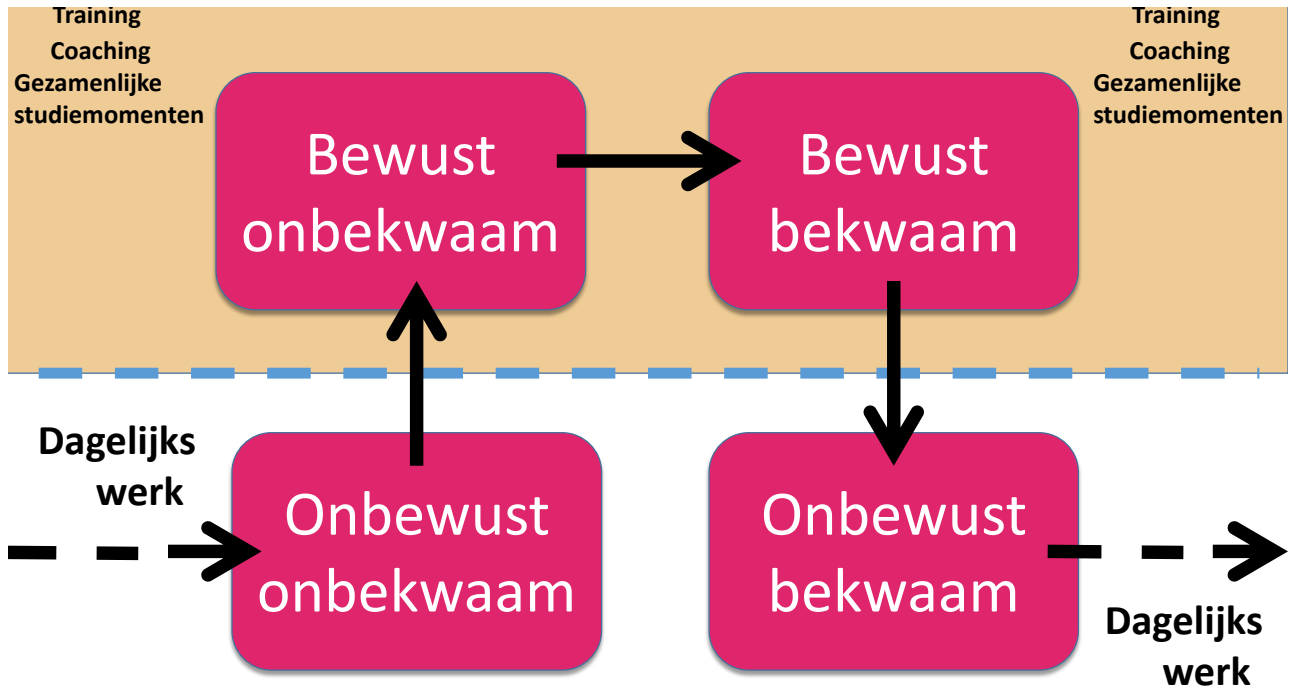

	Waar werkt de leerling naar toe?	Waar is de leerling nu?	How komt de leerling naar de gewenste situatie?
Docent	Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	Realiseren van effectieve discussies, taken en activiteiten die bijdragen aan succes	Feedback geven gericht op verder leren
Mede-leerling	Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	Activeren van leerlingen als belangrijk informatiebronnen voor elkaar	
Leerling	Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het leren	

Formatieve evaluatie

Gepersonaliseerd Leren
Mariëndaal 2018

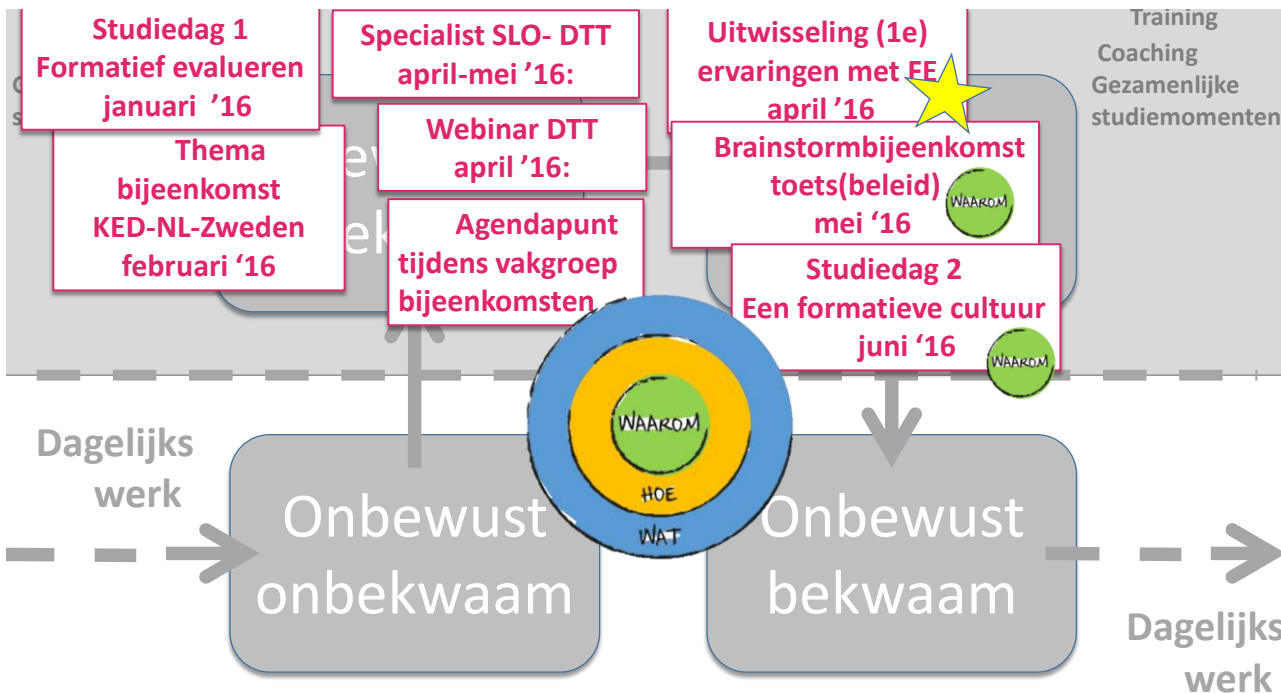
Werkvormen die de leerling helpen aan inzicht in zijn leerproces en de te behalen doelen & Werkvormen die de docent inzicht geven in het leren van zijn leerlingen en het leereffect van zijn lessen

Om strategieën van formatief evalueren effectief in te zetten zijn een aantal voorwaarden van belang:

- het hebben van een gezamenlijke visie op toetsing en een ondersteunend managementteam,
- professionalisering van docenten op het gebied van toetsing, bijvoorbeeld door het opzetten van professionele leergemeenschappen,
- een actieve rol van de leerling.

Sluijsmans, Joosten-ten Brinke en Van der Vleuten (2013) en William (2013)

This section contains a photograph of a meeting and several questions in speech bubbles:

- Waarom toetsen we?
- Hoe kun je 'peers' inschakelen bij evalueren/toetsen?
- Wat zou het opleveren als wij een cijfervrije school zouden zijn?
- Wat is voor ons de definitie van 'een toets'?
- Wie leert er van welk soort toetsen? De leerling, docent, gehele klas, school?
- Wat is het wettelijk kader rond toetsing?

To the right, the words 'WAAROM', 'HOE', and 'WAT' are written in large, colorful letters. Below them is a circular diagram with 'WAAROM' in the center, 'HOE' in the middle ring, and 'WAT' in the outer ring.

Toetsen/evaluaties zijn om van te leren

Iedere toets/evaluatie wordt formatief ingezet

**Alle activiteiten die leren/het leerproces duidelijk maken
(voor docent én leerling) zijn 'toets'.**

Opbegstgericht werken;
Waar de leerling in
de leerlijn staat wordt geregistreerd
(nadere uitwerking over registratie volgt in 2016-2017)

wettelijk kader:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

SE
CE
luistertoets

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

**Belangrijker dan een cijfer
is het geven van feedback**

**Cijfers geven belemmert
het leerproces van de leerling**

**Elke toets die je summatief gebruikt(e) kan
ook formatief ingezet worden**

HOE

**De onderliggende principes
bij professionalisering - innovaties,
Het bevorderen van
innovatief gedrag van docenten**

Dia
laatst

Een waarderende benadering

Van zilver naar goud!

Bouwen op wat er al is en wat er al goed is.

Start with WHY!

van 'het waarom', via 'het hoe', naar 'het wat'?

WAAROM

de visie, het startpunt, daar komt de energie vandaan, de urgentie

HOE

op welke wijze

Elke **WAT** elke concrete vorm die je inzet

staat in dienst van het **WAAROM**

Een lerende organisatie

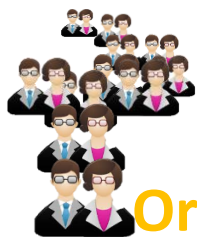
Individueel leren

De basis van individueel leren, is de **motivatie van docenten**. Docenten raken gemotiveerd wanneer zij de kans krijgen aan dingen te werken die zij belangrijk vinden en waarvoor zij zich competent voelen. Het ervaren van **verantwoordelijkheid en autonomie draagt bij aan motivatie**.

Collectief leren

Individueel leren leidt tot verbeteringen van het onderwijs, wanneer **samenwerking tussen leraren centraal wordt gesteld**. De gezamenlijke intelligentie en het denkvermogen van de groep is groter dan van de individuele talenten. **Dialogo en discussie zijn sleutelwoorden**.

Organisatieleren

Bij organisatieleren vindt **afstemming plaats tussen organisatiedoelen, groepsdoelen en individuele doelen**. Via collectieve interpretatie wordt gezocht naar gedeeld eigenaarschap. Samenwerking binnen en tussen alle niveaus van een organisatie en het vormen van een **gezamenlijke visie**, zijn essentieel.

Niet langer georganiseerde reizen maar trektochten

Transformatief leiderschap

Meer **leider en leiden** vanuit visie,
dan **manager en managen** vanuit hiërarchie.
Individuele aandacht door en voldoende
intellectuele uitdagingen door de direct leidinggevende.

Ervaren van
autonome competentie

betrokken worden bij
het nemen van beslissingen
over onderwijs gerelateerde
zaken.

Parallele processen

Geloofwaardigheid van veranderingsprocessen hangt af van de congruentie
tussen de boodschap en de aanpak. Met de aanpak worden ook de
opvattingen over gedragen die aan de aanpak ten grondslag liggen.

Visualisaties

En de docent doceert... en informeert en coacht ...en

Presentatie Michel Pijpers, onderwijsontwikkelaar, Odulphuslyceum

Fotografie **Gerdineke van Silfhout**

Ontwikkeling havoconcept

SAMEN SCHOOL MAKEN

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2012-2013: klas 2 havo

Uitgangspunten

- ▶ Leren doe je in de klas, leerlingen maken geen huiswerk
- ▶ Vrijwilligers
 - ▶ Samenwerking
- ▶ 'OnderbouwPTA' weg; toetsing is didactisch middel

Effect

- ▶ Sfeer slaat om
 - ▶ Geen verwijderingen meer
 - ▶ Leerlingen komen met plezier naar school

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2012-2013: klas 2 havo

Structuurmaatregelen om verandering af te dwingen

- ▶ **Zittenblijven afschaffen: Je kunt niet meer blijven zitten. (vanaf jan.)**
 - ▶ Verantwoordelijkheid voor het leren bij de leerlingen
 - ▶ Verantwoordelijkheid voor kwalitatief goed onderwijs bij de leraar
 - ▶ Verlengde Schooldag
 - ▶ Havopunt

- ▶ **Leerlingen beoordelen leraren, onderwijs, welbevinden**
 - ▶ Rapportpunten worden serieus genomen (bij vrijwilligers)

- ▶ **Leraren beoordelen OOP**
 - ▶ (Conrector Jan, Coördinator Cobine, Onderwijsontwikkelaar Michel)

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2013-2014: klas 2 en 3 havo

Verdieping onderwijsconcept

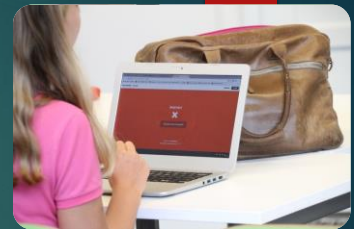
- ▶ Van summatief naar formatief
- ▶ Van stofgericht naar leergericht
- ▶ Niet meer doubleren: Je mag niet meer blijven zitten

Probleem

- ▶ Schaalvergroting: 35 leraren, niet meege(n/k)omen in concept, nauwelijks in beweging, meelifers
- ▶ Schoolorganisatie (tussen de oren) niet ingericht op niet-doubleren
- ▶ Methodes zeer traditioneel, leraren vinden het moeilijk om de methode los te laten

Actie

- ▶ Coaching leraren (Annet, Pauline, Michel), nauwelijks op havoconcept. Lesdoel.

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2014-2015: klas 2, 3 en 4 havo

Verdieping onderwijsconcept

- ▶ De havo-leraar, een eigen instrument dat leraren helpt zich te ontwikkelen
- ▶ Geen verwijderingen meer
- ▶ Huiswerk is geen reden voor ruzie
- ▶ Wegingen weg uit Magister

Probleem

- ▶ Noodzaak om te bewegen lijkt weg. Gevaarlijk.
- ▶ Eerstegraders en hun vak (smoes: examen) Weer ongewilde schaalvergroting: 43 leraren.

Actie

- ▶ Resultaten uitgesplitst per vak (Voor hoeveel onvoldoendes op de eindlijst zorgt jouw vak) leggen de vinger op zere plekken.
- ▶ Coaching leraren met inzet: resultaat NU.
- ▶ Sectiewerkmiddagen, wisselend eigen initiatief sectie of reactie op signalen.

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2014-2015: klas 2, 3 en 4 havo

Actie

- ▶ Resultaten uitgesplitst per vak (voor hoeveel onvoldoendes op de eindlijst zorgt jouw vak) leggen de vinger op zere plekken.
- ▶ Coaching leraren met inzet: resultaat NU.
- ▶ Sectiewerkmiddagen, wisselend eigen initiatief sectie of reactie op signalen.

Werken met secties *Hoogwaardige denkactiviteit in de les: Less is more*

- ▶ Exacte vakken: leraren ervaren dat lesgeven niet synoniem is aan uitleggen (21-5-15, Paul Drijvers UU: In de wiskundeles moet meer worden nagedacht)
- ▶ Zaakvakken: Hoe bereik je diepgang?
- ▶ Talen: Grammatica inzetten tbv communicatie, vakoverstijgend

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2015-2016: klas 2-5 havo

Eerste examenlichting 90% geslaagd
Concept op 25% (54! leraren op 320 lln), het kan nog veel beter.

Proefwerkweken volledig weg

Niet doubleren krijgt body en nuance

- ▶ Adviseringen

Begeleiding leerlingen krijgt vaste structuren

Persoonlijke OntwikkelPresentaties (POP)

Formatief lesgeven

- ▶ Pilot: geen toetsen opgeven

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

2016-2017

Concept op 40% (39 leraren op 350 lln)

Ontwikkelingen

Vakoverstijgend werken na profielkeuze

- ▶ "overgang" in april

Leren 2

Loskomen van de methode

Principes trouw blijven

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

Meer weten?

www.dnhavo.blogspot.nl

(doorzoekbaar)

mpijpers@deleraar.nl

Ontwikkeling van de Odulphushavo

www.deleraar.nl

Van proberen kun je leren

Martin Ringenaldus
RGO Middelharnis

Startbijeenkomst SLO 11 oktober 2016

inhoud

motivatieproblemen

beperkingen van het cijfersysteem

actief leren zonder cijfers - aanpak

de rol van ICT in het onderwijs leren begrijpen

eerste resultaten

vallen en opstaan

succesfactoren

motivatieproblemen

$$2 + 5 = 7$$

$$4 - 3 = 1$$

$$6 + 2 = 8$$

$$9 - 4 = 6$$

$$8 - 3 = 5$$

motivatieproblemen

Cursus 1907 1908		Brugklas: 80										Naam: Martin Ringwaldus		Handtekening van klasdocent:
VAKKEN		1 Aardrijkskunde	2 Geschiedenis	3 Biologie	4 Wiskunde	5 Frans	6 Engels	7 Nederlands	8 Godsdienst	9 Tekenen	10 Muziek	11 Lich. oef.	12 Handenarbeid	
1e rapport	D	6	6	6	7	7	7	4		6		7	6	A.H. Bronsveld
	M	6	6	7	7	0	0	5		6		7	6	
2e rapport	D	4	5	7	7	7	6	4		7		7	7	A.H. Bronsveld
	H	7	5	7	7	0	7	5				7	7	
3e rapport	D	6	5	6	6	7	7	5						A.H. Bronsveld
	H	7	5	7	7	7	7	5	7	7		7	0	
eind-rapport	D	7	5	6	6	7	7	5						A.H. Bronsveld
	H	7	5	7	7	7	7	5	7	7		7	0	

beperingen cijfersysteem

	1e per.	2e per.	3e per.	Eind	
Jan	3	5	7	5	↑
Piet	8	6	4	6	↓

beperingen cijfersysteem

welke informatie geeft een cijfer?

is een 9 een week later ook nog een 9?

is een 3 een week later nog steeds een 3?

krijgt leerling kans op herstel?

hoe zinvol is het middelen van cijfers?

welke invloed hebben cijfers op het zelfbeeld?

doen cijfers recht aan de leerling?

beperingen cijfersysteem

cijfer voor samenwerken?

cijfer voor leidinggeven?

cijfer voor organiseren?

cijfer voor zelfredzaamheid?

cijfer voor humor?

cijfer voor sociale vaardigheden?

cijfer voor hulpvaardigheid?

actief leren zonder cijfers - aanpak

draagvlak creëren (MT, sectie, ouders, leerlingen)

leerdoelenkaarten SLO

leerstof in kaart brengen

leerlijn ontwerpen

lesmateriaal ontwerpen

gereedschap selecteren

lesmateriaal ontwikkelen

de 'missing link'

compleet arsenaal aan hulpmiddelen
antwoorden van leerlingen analyseren
leerlingen feedback geven
digitaal toetsen
alles onder één dak
laagdrempelig, snel, goedkoop
platformonafhankelijk
ook buiten de app bruikbaar

de 'missing link'

BookWidgets

de rol van ICT begrijpen

ICT biedt geen oplossingen

je bent geen betere docent als je ICT inzet

je bent geen betere leerling als je ICT gebruikt

Hoe je ICT pedagogisch/didactisch inzet is bepalend
selecteer zelf je gereedschap, jij moet ermee werken!
a fool with a tool is still a fool

analytics

Date	Total Score	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
22 januari 2016 11:26:18 CET	49 / 52	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
22 januari 2016 11:24:38 CET	45 / 52	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1
22 januari 2016 11:32:34 CET	35 / 52	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1
22 januari 2016 11:28:53 CET	49 / 52	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22 januari 2016 11:29:30 CET	40 / 52	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
22 januari 2016 11:25:12 CET	47 / 52	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
22 januari 2016 11:31:59 CET	45 / 52	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0
22 januari 2016 11:30:40 CET	24 / 52	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
22 januari 2016 11:16:41 CET	55 / 52	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22 januari 2016 11:31:46 CET	45 / 52	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1

feedback

Postleitzahl: 4351CE
Wohnort: Dirksland
Land: Niederland
Geburtsdatum: 20.11.2001
Geburtsort: Dirksland
Telefonnummer: 0619369400
E-Mail-Adresse: K.heijink@rgomiddelharnis.nl

 Dit doe je heel goed. Datum mooi gescheiden met puntjes! Eén klein aandachtspuntje: hoe schrijven we 'Nederland' in het Duits?

20. Beschrijf de overvaller in complete Duitse zinnen. Verwerk in de beschrijving tenminste de volgende punten: ✓ 3 / 1

- Schrijf dat hij ongeveer (= ungefähr) 1.80 meter groot is.
- Schrijf dat hij ongeveer (= ungefähr) 30 jaar oud is.
- Schrijf wat zijn haarkleur is.
- Schrijf wat de kleur van zijn ogen is.

Er ist ungefähr 1 Meter 80 groß. Er ist ungefähr 30 Jahre alt. Er has braune Haare. Er has schwarze Augen.

 *Zo... dat ziet er erg goed uit! Hoofdletters en punten waar ze moeten en je kent alle woorden! Ik heb maar één aandachtspuntje. Vergelijk de werkwoordsvorm 'has' eens met de zinnen in de woordenlijst. Wat moet het wel zijn?
Je krijgt 3 van de 4 punten. Eigenlijk 3.5, maar dat kan ik niet invullen. In ieder geval geslaagd voor deze opdracht; jij kunt iemand beschrijven.*

feed forward

Send these answers and comments in PDF format to:

or

 Dit doe je heel goed. Datum mooi gescheiden met puntjes! Eén klein aandachtspuntje: hoe schrijven we 'Nederland' in het Duits?

20. Beschrijf de overvaller in complete Duitse zinnen. Verwerk in de beschrijving tenminste de volgende punten: ✓ 3 / 1

- Schrijf dat hij ongeveer (= ungefähr) 1.80 meter groot is.
- Schrijf dat hij ongeveer (= ungefähr) 30 jaar oud is.
- Schrijf wat zijn haarkleur is.
- Schrijf wat de kleur van zijn ogen is.

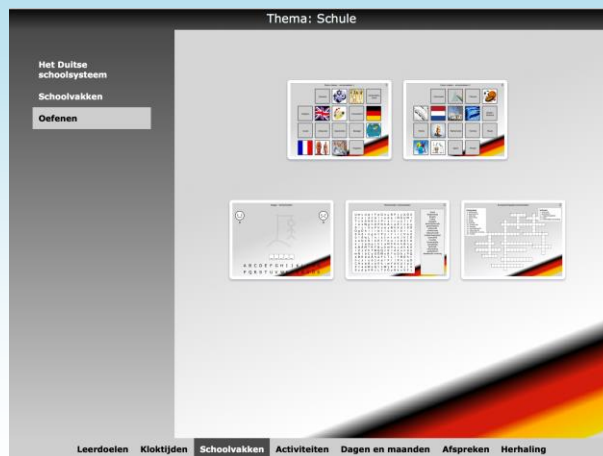
Er ist ungefähr 1 Meter 80 groß. Er ist ungefähr 30 Jahre alt. Er has braune Haare. Er has schwarze Augen.

 *Zo... dat ziet er erg goed uit! Hoofdletters en punten waar ze moeten en je kent alle woorden! Ik heb maar één aandachtspuntje. Vergelijk de werkwoordsvorm 'has' eens met de zinnen in de woordenlijst. Wat moet het wel zijn?
Je krijgt 3 van de 4 punten. Eigenlijk 3.5, maar dat kan ik niet invullen. In ieder geval geslaagd voor deze opdracht; jij kunt iemand beschrijven.*

het lesmateriaal

het lesmateriaal

het nieuwe rapport

Spreekvaardigheid A1	
Je kunt begroeten en afscheid nemen	
Je kunt tellen t/m 20	
Je geeft eenvoudige info over jezelf	
Je kunt zeggen en vragen hoe het gaat	
Je kunt anderen voorstellen	
Je kunt om dingen vragen	
Je begrijpt wanneer om iets gevraagd wordt	
Je kunt dingen aangeven en aannemen en hiervoor bedanken	
Je kunt overweg met aantallen, hoeveelheden, kosten en tijden	
Je kunt naar de tijd vragen en de tijd vertellen	
Je kunt aangeven wat je leuk/lekker vindt	
Je kunt om verduidelijking vragen, evt. m.b.v. gebaren	
Je kunt jezelf of iemand anders beschrijven	
Je kunt een ingestudeerde boodschap voorlezen	
Schrijfvaardigheid A1	
Je kunt een eenvoudig formulier invullen	
Je kunt een paar korte zinnen over jezelf opschrijven	

lesgeven zonder cijfers

feedback i.p.v. cijfers

alleen complimenten en tips

alleen positief en nooit negatief

leerlingen leren voor een leerdoel

leerlingen zijn veel beter gemotiveerd

leerlingen leren met plezier!

lesgeven zonder cijfers

leerlingen geven elkaar complimenten en tips
geen ordeverstoringen
geen cijfer op het rapport
leerlingen krijgen inzicht in leerproces
ouders en docenten overigens ook
leerlingen leren weer met interesse!

Reacties van leerlingen

Bij Duits ben ik vrolijk en blij omdat het altijd leuk is en er leuke opdrachten zijn.

Reacties van leerlingen

We leren met plezier!

Reacties van leerlingen

Alles gaat positief en nooit negatief.

Reacties van leerlingen

Je leert meer door met iPads te werken, want het is leuker en fijner.

Reacties van leerlingen

Ik krijg er een positieve instelling van.

Reacties van leerlingen

Als je het leerdoel niet haalt, kun je het later nog eens proberen.

Reacties van leerlingen

Je kan bijna niks vergeten en ik leer beter met de nieuwe manier.

Reacties van leerlingen

Met een 4 weet je niks en nu weet je wat er beter kan.

Reacties van leerlingen

Regionale scholengemeenschap Goeree-Overflakkee
Koningin Julianaweg 54 | 3241 XC Middelharnis

Datum: 2-1-2016 Klas: V2A

De Filmpjes zijn erg handig om te leren, en de bodwid
gets zijn leuk en leerzaam

Regionale scholengemeenschap Goeree-Overflakkee
Koningin Julianaweg 54 | 3241 XC Middelharnis

Datum: Nu Klas: V2A

1 Met Herhalen en cijfers geven
Zeggen ~~aan~~ ~~de~~ ~~me~~ Meer dingen in bodwidjel.

vallen en opstaan

Total Score	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
0 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
3 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
4 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
4 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
5 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
6 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
6 / 26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0

succesfactoren

pas beginnen als je ontwerp staat
lesmateriaal moet op de plank liggen
voldoende draagvlak: communicatie!
pedagogiek en didactiek aanpassen
doorzettingsvermogen
samenwerken, niet alleen aan de slag
lef hebben

meedenken?

actief leren zonder cijfers

GOING FOR GROWTH

ONDERWIJS ZONDER CIJFERS

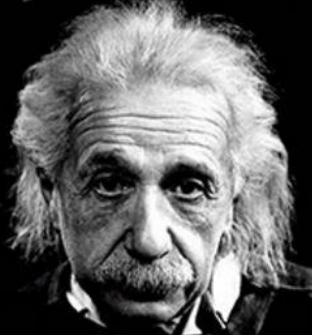
Norbert Sparnaay

Het Nieuwe Lyceum – Bilthoven

Engels

**A PERSON WHO NEVER
MADE A MISTAKE
NEVER TRIED ANYTHING NEW**

Albert Einstein

Carol Dweck

AUTHOR & PROFESSOR OF PSYCHOLOGY

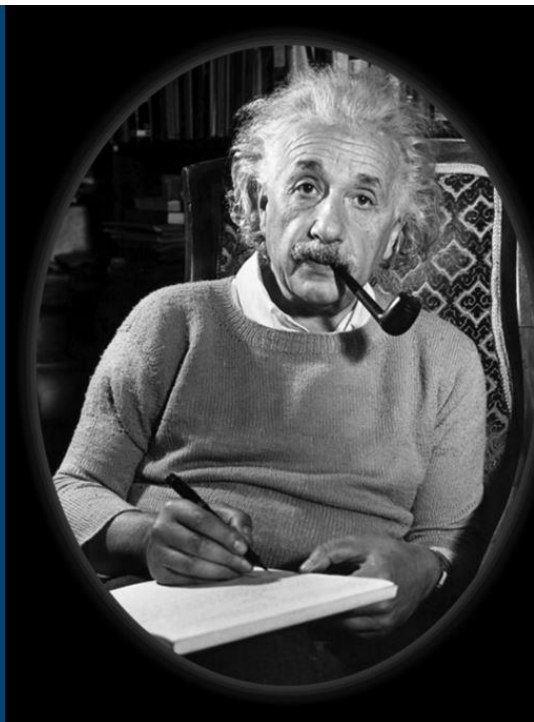
If we judge ourselves as we make mistakes, we are more intimidated than inspired to try again. We ought to celebrate instead the act of curiosity that led us to explore, and then try again.

Onderwijs succes?

- Top 10 van de wereld

Geluk?

- Nr. 1

Education is what remains after one has forgotten what one has learned in school.

~ Albert Einstein

OUR SCHOOL SYSTEM WAS DESIGNED IN 1893.

Most Likely To Succeed.

mltsfilm.org

INVITE YOU TO JOIN THEM FOR A SPECIAL SCREENING OF

MOST LIKELY TO SUCCEED

WITH SPECIAL GUEST EXECUTIVE PRODUCER TED DINTERSMITH

AT THE NICKELODEON THEATRE

6:30 PM | TUESDAY, DEC. 8 | COLUMBIA, SC

8:00 PM - QA/DISCUSSION

Formatief:

- Geeft leerling inzicht in eigen leerproces (Nog meer leerlingen nog beter in Engels?)

Geen Cijfers:

- Gedrag ontwerpen
Zoektocht naar groter welbevinden

Gedrag ontwerpen:

- Fouten maken – zesjescultuur – consument –
“Ze doen het alleen maar.....”

Groter welbevinden:

- Prestatiedruk – Huiswerkinstituut – Faalangst -?

Waarom?

Doe ik mee aan de afrekencultuur?

Dylan William – Ken Robinson – Carol Dweck

Kleuter CITO?

Frustraties: Beter in Beeld – RTTI

Wat?

Geen cijfers

Wel meten en communiceren

Meest beschreven in percentages

Feedback (Formatief)

Positief vocabulaire

Twijfel? Terug naar de bedoeling

Percentages – Cijfers??

- Cijfer geeft geen groei aan (percentage is absoluut)
Cijfervaliditeit: 5,4?? 5,6?? – gemiddeld voor Engels??
Cijfer: “Als ik voor het volgende werk een 3 haal kan ik blijven zitten!”
Percentage: “Ik zit nog niet op de Benchmark maar ik kan nog lekker doorgroeien!”

Improvisatie

Rapport?

Leerling heeft (leer)werk niet gedaan?

Leerling heeft grammatica niet gedaan/niet gesnapt?

(Salman Khan – Mastery TED)

Mijn gevoel

Hard werk (systeem)
Bevrijdend
Teaching to the test?
Het hele jaar alle vaardigheden

Evaluatie

Leerling werkt goed
Meer intrinsieke motivatie
Leerlingen 100% positief
Ouders 100% positief

Geleerd

Positief vocabulaire
Communicatie
Benchmarks
De bedoeling (Wouter Hart)

Going for Growth

Let's try it!

Why not?

GOING FOR GROWTH

ONDERWIJS ZONDER CIJFERS

Norbert Sparnaay (LinkedIn)
norbertsparnaay@gmail.com

Kijk ook eens op:
FACEBOOK: Actief Leren Zonder Cijfers